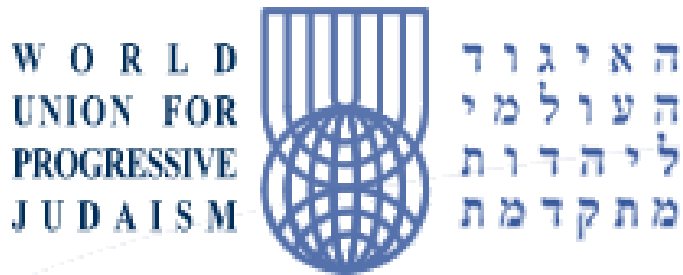

5777

Torah from Around the World

Bedenk altijd: vreugde is niet iets bijkomstigs in je spirituele zoeken. Het is van levensbelang.

Rabbi Nachman van Bratzlav

Sjabbat 3 december 2016 / 3 kislew, Toledot, Beresjiet/Genesis 25:1 - 28:9

Tanach: blz. 48 - 55

Haftara: Malachi 1:1 - 2:7

Tanach: blz. 1230 - 1231

Commentaar: Emeritus opperrabbin Jonathan Sacks. Onlangs is Een gebroken wereld heel maken. Verantwoordelijk leven in tijden van crisis van zijn hand verschenen. Kort daarvoor kwam de vertaling van Not in God's Name op de markt, onder de titel Niet in Gods naam.

Vertaler: Jochanan Belinfante

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Waarom hield Jitschak van Esav?

Zelfs nog voor zij geboren waren worstelden Jaäkov en Esav met elkaar in de baarmoeder. Het leek alsof zij voorbestemd waren eeuwige tegenstanders te zijn. Niet alleen waren zij verschillend van karakter en uiterlijk. Ook in de liefde van hun ouders namen zij elk een eigen positie in.

„De jongens groeiden op en Esav werd een kundig jager, een man van het open veld, terwijl Jaäkov een rustige man was, die rondom de tenten verbleef. Jitschak, die graag wildbraad at, hield van Esav, maar Rivka hield van Jaäkov.” (Beresjiet 25:27-28)

Wij weten waarom Rivka van Jaäkov hield. Voordat de tweeling geboren werd was de pijn die Rivka voelde zo erg dat „ze bij de Eeuwige te rade ging.” Dit werd haar verteld:

“Twee volken zijn er in je schoot,

Volken die uiteen gaan nog voor je hebt gebaard.

Het ene zal machtiger zijn dan het andere,

De oudste zal de jongste dienen.” (Beresjiet 25:23)

Het leek alsof God zei dat de jongste de overhand zou hebben en de last van de geschiedenis voort zou dragen, daarom hield zij van Jaäkov, de jongste.

Maar als dat zo was, waarom hield Jitschak dan van Esav? Wist hij niet van Rivka’s orakel? Had zij hem hierover niets verteld? Bovendien, wist hij niet dat Esav wild was en heetgebakerd? Kunnen wij het echt letterlijk nemen dat Jitschak van Esav hield omdat hij „graag wildbraad at”, alsof zijn liefdevolle gevoelens werden bepaald door zijn maag, door het feit dat zijn oudste zoon hem voedsel bracht waarvan hij hield? Uiteraard niet, gegeven de situatie dat de toekomst van het verbond op het spel stond.

Het klassieke antwoord, door Rasji gegeven, blijft heel dicht bij de letterlijke tekst. Esav, zegt de Tora, „had verstand van valstrikken (*jodea tsajied*)”. Jitschak hield van hem „omdat zijn mond een valstrik was (*ki tsajied bafiew*)”, zegt Rasji. Esav, aldus Rasji, liet Jitschak door zijn mond in de val lopen. Dat is Rasji’s commentaar op de zinsnede „hij had verstand van valstrikken”: hij wist hoe hij zijn vader met zijn mond in de val moest laten lopen. Hij vroeg hem bijvoorbeeld: „Vader, hoe bepaal je de tiende voor zout en stro?” Als gevolg daarvan geloofde zijn vader dat hij zich strikt hield aan de geboden. (Rasji op Beresjiet 25:27)

Esav wist heel goed dat er van zout en stro geen tienden hoeven te worden afgedragen, maar hij vroeg het om de indruk te wekken dat hij strikt religieus was. Rasji’s commentaar haakt dus aan bij de zinsnede in de Tora en stelt dat Jitschak van hem hield „omdat zijn mond een valstrik was.” „De verklaring van de midrasj is dat de mond van Esav een valstrik was, die zijn vader in de val liet lopen en hem bedroog met zijn woorden.” (Rasji over 25:28)

De Maggid van Dubnow voegt nog een scherpzinnige verklaring toe waarom Jitschak en niet Rivka werd misleid. Rivka groeide op met de sluwe Laban. Zij herkende misleiding zodra ze die zag. Jitschak daarentegen groeide op met Awraham en Sara. Hij kende slechts totale eerlijkheid en was dus gemakkelijk te misleiden. (Bertrand Russell zei eens over de filosoof G.E. Moore dat hij hem slechts één keer een leugen had horen vertellen, namelijk toen hij Moore vroeg of hij ooit een leugentje had verteld en Moore antwoordde: „Ja”).

Dus het klassieke antwoord is dat Jitschak van Esav hield omdat hij eenvoudig niet wist wie of wat Esav was. Maar er is nog een antwoord mogelijk: Jitschak hield juist van Esav, ómdat hij wist wie en wat Esav was.

Aan het begin van de twintigste eeuw legde iemand het volgende dilemma voor aan rabbijn Awraham Jitschak Kook, de eerste Asjkenazische opperrabbin van de joodse gemeenschap in de nog niet uitgeroepen Staat Israël. Hij had zijn zoon een goede joodse opvoeding gegeven. Hij had zich thuis altijd aan de geboden gehouden. Desalniettemin was de zoon van het Jodendom vervreemd geraakt. Hij leefde de geboden niet meer na. Hij zag zichzelf niet eens meer als Jood. Wat moest de vader doen? „Hield je van hem toen hij nog religieus was?” vroeg Rav Kook. „Natuurlijk,” antwoordde de vader. „Wel,” antwoordde Rav Kook, „dan moet je nu nog meer van hem houden.”

Soms kan liefde doen wat een berisping niet vermag. Het zou kunnen zijn dat de Tora ons vertelt dat Jitschak allesbehalve blind was voor de ware aard van zijn oudste zoon. Maar als je twee kinderen hebt, één die zich keurig gedraagt, terwijl de ander geneigd is het slechte pad te kiezen, aan wie van de twee besteed je dan de meeste aandacht? Met welk kind breng je dan de meeste tijd door?

Misschien hield Jitschak helemaal niet blindelings van Esav, maar met wijd open ogen, omdat hij wist dat er tijden zouden komen waarin zijn oudste zoon hem verdriet zou doen, maar ook omdat hij wist dat de morele verantwoordelijkheid van het ouderschap vereist dat wij de moed niet opgeven vanwege onze eigenzinnige zoon en hem niet laten vallen.

Had de liefde van Jitschak enig effect op Esav? Ja en nee. Het is duidelijk dat er een speciale band was tussen Esav en Jitschak. Dit werd door de joodse wijzen onderkend. Rabbi Sjimon ben Gamliël zei: „Geen man heeft zijn vader ooit zo geëerd als ik mijn vader eerde, maar ik heb ontdekt dat Esav zijn vader nog meer eerde.” (Dewariem Rabbah 1:15)

Rabbi Sjimon maakte dit op uit het feit dat mensen hun ouders meestal bedienen met gewone kleren aan, terwijl zij hun beste kleding bewaren om uit te gaan. Esav had echter zijn mooiste kleren klaar gelegd om daarin gekleed het voedsel waarop hij was gaan jagen, op te dienen aan zijn vader. Dat is waarom Jaäkov deze kon aantrekken toen Esav nog aan het jagen was. (Beresjiet 27:15)

Veel later in de Tora krijgen we te horen dat God het de Israëlieten verbiedt oorlog te voeren tegen de nazaten van Esav. Hij zegt tegen Mosjé: „En jij moet het volk voorhouden: Straks komen jullie door het gebied van jullie broeders, de afstammelingen van Esav, die in de Seïer woont. Zij zullen bang voor jullie zijn, maar jullie moeten jezelf goed in acht nemen en hen niet uitdagen. Ik geef jullie nog niet het kleinste stukje van hun land; het Seïergebergte heb Ik immers aan Esav in eigendom gegeven.” (Dewariem 2:4-5)

Nog weer later geeft Mosjé de Israëlieten de volgende opdracht: „Een Edomiet (dat is een afstammeling van Esav, JS) moet u met respect behandelen, want hij is uw broeder.” (Dewariem 23:8) De joodse wijzen zagen deze bepalingen als een voortdurend eerbetoon aan Esav voor de wijze waarop hij zijn vader eerde.

Dus, had Jitschak gelijk dat hij van Esav hield of niet? Esav beantwoordde de liefde, maar bleef Esav, de jager, de man van het veld, niet de man die het veeleisende Verbond met de onzichtbare God een toekomst zou geven en de spirituele offers zou brengen waarom dat vroeg. Niet alle kinderen volgen het pad van hun ouders. Als het Jitschaks bedoeling was dat Esav dat zou doen, dan heeft hij gefaald. Maar sommige mislukkingen zijn eervol. Van je kinderen houden, ongeacht wat zij worden, is er zo een, want dat is beslist hoe God van ons houdt.